

Hvad Behagas?

Somnia plus vigili quam dormienti nocent

Bellmansällskapets medlemsblad

N:o 1 Anno 2019

Medlemsavgiften 2019!

*Kanske den mest betraktade av alla Bellmanbilder.
Var finns den, och vem är konstnären? Svar på s. 2.*

Ordförandeord 2. Årsmöte 2019 3. Bellman i Smedjebacken 4. Bellman-
kryssning 5. Burman i Börssalen 6. Bellman på Riddarhuset 10. Vers från
Visbohammar 13. Hundra år med Bellmansällskapet 14. Bellman och
Lenngren 20. Bellman biter ifrån 2 22. Nya medlemmar 23. Kalender 24.

Bellmansällskapet fyller 100 år!

Vårt jubileumsår inleddes på Riddarhuset den 20 januari i år. Det var en sån där fantastisk vinterdag i Stockholm med många minusgrader ute och hög temperatur inomhus. Vi fyllde Stora Riddarsalen nästan till sista plats och publikens applåder ville inte ta slut efter Peter Collins konsert med Fredmans testamente. Jag kunde köra hem min mamma och alla saker från evenemanget med en varm känsla.

Lika varm i hjärtat blev jag av Carina Burman, Richard Forsgren och Leo Krepper vid årets föreläsning till Olof Byströms minne den 3 februari. Den unge gitarrvirtuosen Leo Krepper rör sig för övrigt suveränt mellan olika musikstilar, från klassiskt till jazz, och genomför i dagarna sin examenskonsert på Kungliga Musikhögskolan.

Våren kommer att bli innehållsrik. Årsmöte den 7 april på Nedre Manilla, Bellmankryssning den 5–6 maj och ett väldigt vackert arrangemang i Storkyrkan den 16 juni med Carl Håkan Essmar. Vi har redan över 100 bokade på kryssningen, så tveka inte om du vill följa med.

Varma varljusa Bellmanhälsningar till alla er medlemmar!

Omslagsbilden, svar:

Frescomålningen av Carl Michael Bellman finns i Nationalmuseums trapphall som dekorerades av Carl Larsson 1896.

*Mats Hayen
Ordförande*

BELLMANSSÄLLSKAPET

Ordförande

Mats Hayen
mats.hayen@stockholm.se

Vice ordförande

Carina Burman
Carina.Burman@littvet.uu.se

Sekreterare, webbredaktör

Jennie Nell
jennie.nell@littvet.su.se

Skattmästare

Kristian Gustavson
kristiangustavson@gmail.com

Arkivarie

Olof Holm
olof.holm@huddinge.se

Klubbmästare

Hans-Jacob Bonnier
nisse@bonnier.se

Redaktion Hwad Behagas?

Catharina Grünbaum
catharina.grunbaum@explicare.se

Protokollsekreterare

Jonas Nordin
jonas.nordin@kultur.lu.se

Webbmästare

Eva Frykevall
eva@frykevall.com

Övriga ledamöter

Christian Bratt
chr.bratt3a@gmail.com

Bengt Jonshult
embarkeringen@gmail.com

Hans Nilsson
whiskyhasse@gmail.com

Postadress:

Bellmansällskapet
c/o Kristian Gustavson
Fyrverkarbacken 42
112 60 Stockholm

E-post:

sallskapet@bellman.org

Hemsida:

www.bellman.org

Sällskapets pg:

45 19 50-0

BELLMANSSÄLLSKAPET

kallar till

ÅRSMÖTE 2019

Söndagen den 7 april kl. 14

på Nedre Manilla, Djurgårdsvägen 232

Efter årsmötesförhandlingarna samtalar 1700-talskännarna

Jennie Nell och Elisabeth Mansén

om

Bellmans tårar

Om gråt, sensibilitet, begravningar och andra muntrationer

Musikaliska illustrationer av Carl Håkan Essmar

Bellman författar ett sorgkväde över Viborgska gatloppet. Pehr Hilleström, 1790. (Nat.mus.)

För Bellmansällskapets medlemmar är föreställningen gratis, för gäster kostar den 100 kr, och då ingår pausbubblen. (Medtag i namnförsett kuvert eller swisha på plats.) Begränsat antal platser. Föranmälan till föreställningen till Kristian Gustavson, kristiangustavson@gmail.com, senast den 31 mars.

Möt Bellman i Smedjebacken!

Vad knyter Bellman till Smedjebacken i Dalarna?

Därifrån kom hans morfar prästen Michael Hermonius.

I sommar kommer Bellmansällskapets ordförande *Mats Hayen*, känd från tv-programmet *Vem tror du att du är?*, att bjuda på en spaning efter Bellmans släkt på orten. Huset som morfadern växte upp i har flyttats från det närbelägna Furbo till Norrbärke hembygdsgård, och i just detta hus berättar Mats Hayen om vad han vaskat fram i arkiven.

Bellmansångaren *Thord Lindé* ackompanjerar spaningen.

Norrbärke hembygdsgård söndagen den 28 juli kl. 14.

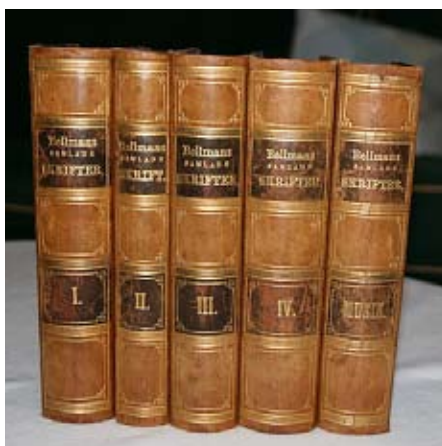
Till Smedjebacken kan man ta sig med tåg från och till Stockholm på samma dag. Mer information i nästa nummer av *Hvad Behagas?* och senare på Sällskapets hemsida bellman.org.

Böcker till salu

Vi säljer C. M. Bellmans verk utgivna av Johan Gabriel Carlén på Adolf Bonniers förlag, Stockholm 1861. Del I–4 + musikdelen. Samtida halvfranska band.

Till salu är också:
Bacchanaliska ordens-capitlets handlingar, 1837. Pris: 200 kr.
J. A. Wadmans samlade skrifter. Pris: 200 kr.

Kontakta mig på annalotta@icloud.com
AnnaLotta Barrestam, Uppsala

Bellmankryssning i maj

Tommy Körberg har länge haft Bellman på sin repertoar. I den förnämliga cd-utgåvan av alla Fredmans epistlar från 1994 sjunger han inte mindre än sex av dem. Nu får vi Bellmanvänner en möjlighet att höra honom igen. Följ med på kryssningen med Cinderella den 5–6 maj!

Då släpper också **Peter Collin** – med scenframträdande – sin nya lp med tonsättningar av Fredmans testamente: *Bacchi port*.

Mera musik av Par Bricoles **Den Bacchanaliska Kören**.

Mats Hayen berättar om Bellmans livsresa med bilder från 1700-talets Stockholm, **Catharina Grünbaum** talar om Bellman som språkvirtuos och **Henrik Mickos** ordnar provning av drycker från Bellmans tid.

Lyssna till Bellman, ät och drick gott, andas in vårnatten i skärgården.
Ta gärna med vänner!

Läs mera på vår hemsida bellman.org, boka därifrån hos Viking Line (på nätet eller på 08-452 40 00), och anmäl till vår skattmästare kristiangustavson@gmail.com

Vänta inte för länge! Varmt välkomna ombord!

Burman, Bellman och Biografen

– årets Byströmföreläsning

Sällskapets traditionella februariföreläsning handlade detta jubileumsår om Carina Burmans kommande levnadsteckning över Carl Michael Bellman. Författaren talade om sin bok och Richard Forsgren sjöng till Leo Kreppers gitarrackompanjemang.

Av Mats Hayen

Det kunde inte ha blivit bättre. När Bellmansällskapet samlades i den vackra Börssalen den 3 februari 2019 för att lyssna till årets föreläsning till Olof Byströms minne var ämnet vår vice ordförande Carina Burmans kommande bok om Bellman. Den har titeln *Bellman. Biografen* och ges ut på Bonniers i september 2019. Nu får vi äntligen den första riktigt omfattande och heltäckande levernesbeskrivningen över Carl Michael Bellman, skriven av en mästare i genren (läs gärna de utomordentligt fina biografierna över Fredrika Bremer, Klara Johansson och Gösta Ekman d.ä.) och dessutom av en författare med förmågan att i romanform på ett levande sätt gestalta historiska personer (till exempel Johan Henric Kellgren och många andra).

Jag valde själv, som ordförande, att inledningsvis placera in Carina Burmans kommande bok – som jag fått ta del av

i manuskript – bland mina egna favoriter bland biografier över vår främste 1700-talsskald. Paul Britten Austin var i mina ögon den förste som lyckades skildra Bellman och staden Stockholm på ett levande och trovärdigt sätt. När det gäller Bellman sedd genom sina verk håller jag Lars Lönnroths bok *Ljuva karneval* högst. Till dessa båda mästerverk fogas nu Carina Burmans biografi, vilken är den första som placerar in Bellman i hans rätta sociala sammanhang. Det är ett myllrande persongalleri som här målas upp kring Bellman, fantastiska männskoöden i 1700-talet som alla på sitt sätt återspeglar det ljus och det mörker som Carl Michael skänkte sin omvärld.

Richard Forsgren, skådespelare och Bellmansångare, inledde programmet med att sjunga några epistlar till ackompanjemang av den unge gitarrvirtuosen *Leo Krepper*. Bland annat gav de oss originalversionen av "Glimmande nymf",

Foto: Mats Hayen

En glad Carina Burman. Den efterlängtrade biografen är rodd i land.

från sommaren 1771. Den lyckas vara både ljuvligt vacker och dråpligt burlesk, när sängbotten spricker och Movitz i sluttet av episteln klagar över sitt värkande lårben.

Carina Burman inledde sitt föredrag, "En herre af mycken liten djupsinnighet". Att skriva biografi över Bellman", med att måla upp alla de hinder som mö-

ter den som vill göra just det. Redan Bellmans eget omdöme om den ringa djupsinnigheten och det faktum att han är sin tids störste poet är en paradox. "Han är ju så stor", sade hon och blickade ner på oss i publiken, från sitt upphöjda podium.

Bellman är en nationalskald som lämnat efter sig ett mycket omfattande livsverk. De biografiska källorna däremot flödar verkligen inte ymnigt mot den som vill närma sig verklighetens Bellman. Här liknade hon Bellman vid Shakespeare. De är bägge två svåra ”att få syn på”; de undandrar sig vår blick och försvinner till största delen bakom sitt verk.

Carina Burman har ansträngt sig för att vi ska få möta Bellman: ”Jag vill att han ska vrida på huvudet så att vi kan se varandra i ögonen.” Under arbetet med biografien har hon ofta vandrat i skaldens fotspår, och vi fick höra ett längre stycke ur bokens prolog, där vi just möter Bellman på promenad en sommarmorgon 1773. Det var andaktsfullt tyst i Börssalen när Carina Burman tecknade bilden av den unge mannen som just trätt ut i livet och finner det på sin sida. Äntligen kommer Bellman oss nära.

En lång stund fick vi följa med Burman och Bellman när de tillsammans skildrade en tid och ett rum som flytt för länge sedan men samtidigt var så närvarande.

Richard Forsgren och Leo Krepper avslutade med att, mycket passande, tillsammans framföra Epistel 24, ”Kära syster, Mig nu lyster, Med dig tala, förrn jag dör”. Leo Krepper stod därefter ensam för en fri improvisation på gitarr av Epistel 81, ”Märk hur vår skugga”. En stämningfull avslutning på 2019 års Olof Byström-föreläsning.

Dagen därpå – på Bellmans födelsedag den 4 februari 2019 – publicerades en understreckare av Carina Burman i Svenska Dagbladet, baserad på hennes föreläsning i Börshuset: ”En Bellmanshistoria som ännu inte berättats” (<https://www.svd.se/en-bellmanshistoria-som-annu-inte-berattats>).

*”Men ack, sängbotten sprack, mitt lärben, himmel ack!”
Richard Forsgren framför den ursprungliga versionen av
Ep. 72, ”Glimmande nymf”.*

Riddarhustorget – en Bellmansk tummelplats

Bellmansällskapets program på Riddarhuset den 20 januari drog fullt hus.

Riddarfjärdens vatten har frusit vilt och fräckt, solen sticker, pojken där på skridskor han klingar i viken, pikarna glimma i händerna på hundratals andra skrinnares, hela Stockholm är på benen, det är fest i luften denna januaridag 2019 när Bellmansällskapet inleder sitt hundraårsfirande.

Bänkarna i Riddarhusets stora sal är fyllda när sällskapets ordförande Mats Hayen i 1700-talskostymering störtar in med ett papper i handen: ”Ett brev, jag har fått ett brev! På vers!” Nu är det med ens den 20 november 1764, och brev-mottagaren i Stockholm är sekreteraren Herman Låstbom, vän till den unge Carl Michael Bellman som befinner sig i det nya föräldrahemmet Visbohammar utanför Gnesta, fjärran från huvudstaden och dess nöjen. Till dessa hör bland andra Rydbeckes förnämliga kaffehus vid Munkbron och kräftpastejerna från mästerkocken J.A. Nebbs kök i kvarteret intill. Allt inom synhåll från publikens position.

Mats Hayen stryker av sig peruken och fortsätter, nu som arkivarie vid Stockholms stadsarkiv, rundmålningen av Riddarhustorget med husen och deras invånare. I Ryningska palatset med tillbyggnaden Bergstrahlska huset har

funnits både kaffehus och vinkällare. I kronotaxeringslängderna för fastigheten finner man bland andra vinskänken Jonas Nystedt, notorisk fyllbult och förebild för riddaren Oelheim i Bacchi Orden (vapensköld med blå näsa i rött fält) och Maja-Lisa Borgman och hennes kaffehus – Maja-Lisa heter också efter henne en av kaffehusmamsellerna i Bellmans divertissemang Caffe-huset 1790.

Särdeles minnesvärd är husets ägare under några år Gottfried Sack, adlad Sackenhielm 1770 men aldrig introducerad på Riddarhuset, som där öppnade en engelsk klubb. Till sist nesligen hittad i rännstenen på Malmskillnadsgatan, dit han i natten hängt efter en tjänsteflicka. ”Totaliter död av brännvinslag”, uppges det i brandvaksrapporten, vilket också intygas av en annan av husets innevånare, Christoffer Gjørwell, som också hade boklåda i den Sackska fastigheten.

Bellmans skämtbroder Carl Israel Hallman höll en parodisk parentation över Sackenhielm på källaren Kejsarkronan på Drottninggatan – en akt som blev

Foto:Tommy Grünbaum

uppkomsten till sällskapet Par Bricole. Det handskrivna manuskriptet därifrån finns i PB:s samlingar, och nu berättar Mats Hayen hur han som ordensarkivarie hämtade det där för utställningen i Riddarhuset. På vägen passerade han f.d. Kejsarkronan, i dag puben Pickwick, och dokumentet fick för första gången på 241 år göra ett återbesök på sin tillkomstplats.

Så förs åhörarna genom de växlande tiderna, fram och tillbaka. Dagens ödliga trafikplats befolkas för vår syn med Bellmans bekanta, med torghandel, folkvimmel, affischering av offentliga kungörelser (bland dem konkurser, som Bellmans egen). Mats Hayen är oslagbar när det

Peter Collin med nya tonsättningar i samspel med av Mats Schubert på klaver och Martin Bergstrand på bas.

gäller att hitta godsaker i arkiven och han är en förträfflig presentatör av dessa sina upptäckter i Bellmans universum.

Efter paus med vin, snittar och bokförsäljning intog Peter Collin scenen för att sjunga egna tonsättningar av Bellmandikter. Särdeles gripande är den han gjort till sorgeskvadet ”Charon, din färja, den kom ej försent”, skrivet vid den vackra Anna Charlotta Schröderheims död

1791. Bellmans melodi är densamma som till Ep. 81, ”Märk hur vår skugga”, men de båda dikterna förtjänar sannerligen var sin egen. Peter Collins gör texten rättvisa och fäster sig i minnet.

Mats Schubert i högform både ackompanjerade och skapade på klaver och fick en extra applåd mitt i musiken, och Martin Bergstrand följde fint på bas. Och så knöts alltsammans ihop med en nyskriven tonsättning av versbrevet till sekreteraren Låstbom, det som inlett hela sammankomsten.

Det var en upprymd och lycklig publik som strömmade ut på Riddarhustorget i januarikylan där fullmånen nu uppstigit över Bergstrahlska huset och blänkte i kanalen. Jubileumsåret har inletts.

Catharina Grünbaum

Peter Collin kommer inom kort ut med en ny lp med Bellmantonsättningar: *Bacchi port*. Kan köpas på ginza.se. Hans *Vivat, klang!* kan avlyssnas på Spotify och några av sångerna finns också på Youtube.

Bergstrahlska huset vid Riddarhustorget rymde både vinstuga och kaffehus. I kronotaxeringslängden återfinns förebilderna till flera av Bellmans personager.

Till Secrétaire Låstbom

Ett par verser ur Carl Michael Bellmans rimmade brev till vännen sekreteraren Herman Låstbom, på Riddarhusdagen presenterat av Mats Hayen, liksom av Peter Collin med en ny tonsättning (se föregående sidor). Brevet handlar om livet på Visbohammar och saken efter huvudstadens nöjen.

— — —

Tack, tusend tack för sist, min söta Bror,
För all vänskap och allt godt, som i ditt hjerta bor!
Tack för hurtigt lag hos Pilmans, Rydbeckes, Fru Baas,
Schack-spel, pipa, caffè, sång, musique och mycken grace!

— — —

Vara hur det vill, på landet går det an,
Fastän Näbbens kräft-pastej ej gör bordsändan grann.
Nej, vor du hos mig på landet, skull du i ro
Dricka få godt dubbelt-öl och spela cambio.

— — —

Nog är det roligt på landet då och då,
men att ständigt vara där, det kostar något på.
Mjölks och smör och grädda, våfflor, skinka och kött
Vankas väl, men hela lifvet är dock hälften dödt.

Ändå så vet jag en Flicka, röd och fet,
den jag säkert göra skall en liten höflighet.
Du kan tro hon är så skön och rasker, min Bror!
Svart salopp med hviter kjol och rosenröda skor.

Helsa nu alla! Farväl, min söta Bror!
Helsa vackra Flickor från poeten *Lucidor!*
Farväl! Snart jag önskar at i Stockholm dig se.

Min högtärade Herr Brors
ödmjuka Tjenare

Wisbohammar d: 20 november 1764. C: M: Bellman

Hundra år i Bellmans sällskap

Det torde knappast ha undgått någon av Bellmansällskapetets medlemmar att vi i år fyller ett sekel. Hur det hela började och var vi står i dag får här en kort beskrivning. Det kommer mera framöver!

Av Olof Holm

Bellmansällskapetets 100 år är en aktningensvärd ålder, men vi var inte först och vi är inte det enda Bellmanska sällskapet. *Gröna Rutan*, som bildades 1816 och försvann när *Bellmanska sällskapet* 1824 instiftades, var båda dryckes- och skämtsällskap som "levde" Bellman. Man diktade i hans efterföljd och sjöng hans visor och samlades till glada fester med snaps och sillsallat. De var båda bildade av ungefär samma gäng jämgamla publicister, romantiska svärmare och humorister, och de försvann med sina grundare.

Kvarlever gör *Par Bricole* (1779) som än idag fortsätter det parodiska ordensliv som Bellman diktade om i "Bacchi Orden", vidare *S.H.T.* (1844) och *Bellmans Minne* (1899), som i olika utsträckning vidmakthåller Bellmans minne, sjunger hans visor och umgås i hans tecken. Alla dessa äldre sällskap var och är slutna föreningar för särskilt invalda herrar.

På nittonhundratalet bildades nya sällskap som var öppna för alla som erlade medlemsavgift, kvinnor som män. Det har funnits Bellmansällskap lite här och där, såväl i Mälarhöjden som på Nya

Zeeland, men de finns inte kvar. Lever gör dock *Bellmansällskapet i Finland* (1976), *Selskabet Bellman i Danmark* (1993) och *Deutsche Bellman-Gesellschaft* (1999), tre sällskap av hög ambition och livaktighet.

Vårt grundande börjar med brukskassör Arvid Stålhane på Surahammars bruk, en framgångsrik amatörforskare med ett brinnande intresse för 1700-talet och som senare gjorde sig bemärkt genom att återfinna Årstafruns dagböcker. Bellman stod hans hjärta närmast, och en dag tog han kontakt med svensk litteraturhistorias grand old man, Henrik Schück och föreslog att man skulle grunda ett vetenskapligt Bellmansällskap med syftet att ge ut skrifter. Förebilder fanns i utlandet för Goethe och andra, och i Sverige hade Linnésällskapet bildats 1911 och fått många medlemmar.

Schück föreslog att man skulle utge en årsbok och ville själv vara redaktör för den. De två inbjöd Svenska Akademiens ständige sekreterare Erik Axel Karlfeldt, privatbankiren Gösta A. Kyhlberger – mannen som då nyligen tillsammans med Anders Zorn räddat källaren Den Gylde-

Gunnar Hillbom, Olof Byström och Magnus von Platen – tre ordförande vid ett styrelsemöte 1993.

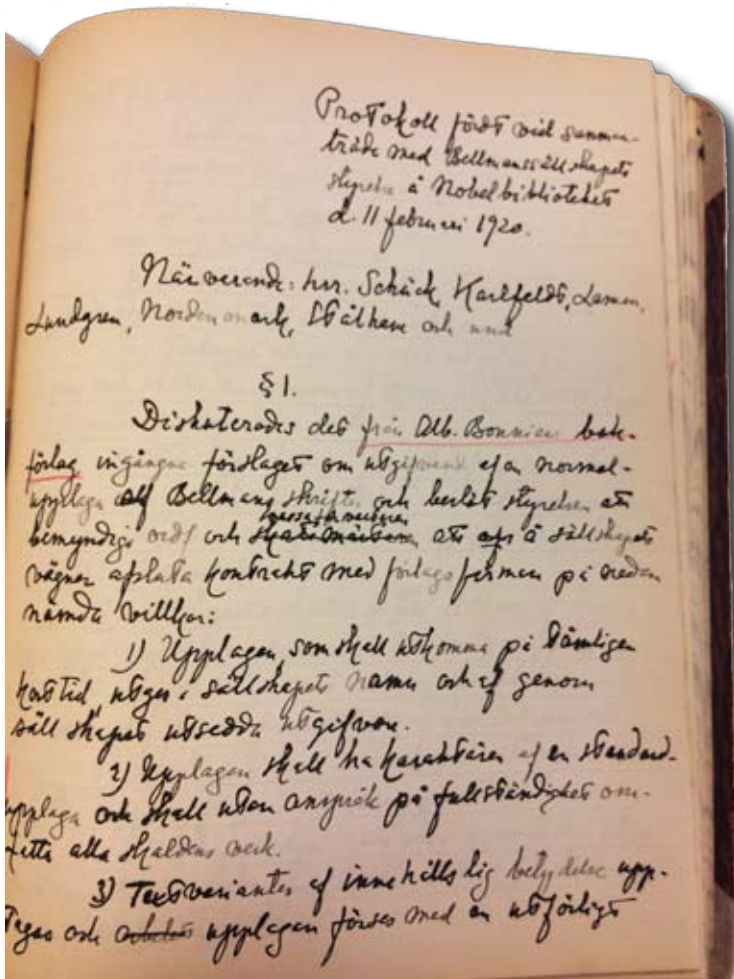
ne Freden från förgängelsen – författaren Olov Lundgren och litteraturhistorikern och redaktören på *Stockholmstidningen* Knut Barr till ett möte den 1 maj 1919. De sex utsåg sig till en kommitté för att förbereda bildandet av ett Bellmansällskap. Schück skrev förslag till stadgar, Karlfeldt författade ett upprop till allmänheten och Stålhane bearbetade pressen. Den 4 juni samlades på Hotell Gillet i Stockholm en stor skara män och en kvinna, Anna Lindhagen, där de grundade Bellmansällskapet, antog stadgar och valde styrelse. Schück blev ordförande och bland andra invaldes litteraturhis-

§1.

Sällskapetets ändamål är att främja och sprida kännedom om CARL MICHAEL BELLMAN, hans diktning och hans tid.

§2

I detta syfte skall sällskapet utge skrifter av och om Bellman; i mån av tillgångar understödja forskning rörande Bellman; verka för skyddandet av byggnader, platser o.d., vid vilka Bellmans namn är knutet; verka för ett värdigt uppehållande av Bellmansångens traditioner; söka grunda ett Bellmansmuseum, innefattande en så vitt möjligt fullständig samling av skaldens skrifter, av Bellmanbilder o.d.

Protokoll från 1920 fört av Knut Barr med beslut om utgivningen av Standardupplagan av CMB:s verk.

toriken Martin Lamm.

Styrelsen gjorde en rivstart.

Utgivning

Första prioritet hade en vetenskaplig utgåva av Bellmans skrifter; de äldre som fanns var inte tillförlitliga. Epistlarna och Sångerna kom fort ut, ja, alltför fort, för musikkommentarer och ordförklaringar höll inte måttet. Bellmansällskapet har därför kommit med nya utgåvor 1990 och 1992. Därefter kunde *Standardupplagan av Carl Michael Bellmans skrifter* (StU) utges i tjugo delar, som efter 80 år avslutades med en registerdel. Utgåvan utgör grunden i all Bellmanläsning och Bellmanforskning, och med sin noggrannhet i

text- och musketablering och sina rika kommentarer och generösa illustrationer är den det ståtligaste bokverket av alla svenska klassikerutgivningar, numera även tillgängligt på internet (Litteraturbanken).

När man startat utgivningen av Bellmans texter kom turen till texter om Bellman. I serien *Bellmansstudier*, som hittills utkommit med 24 delar, har huvuddelen av den svenska Bellmanforskningen i

uppsatsform publicerats. Bellman har alltid njutit en stor folklig popularitet, som dock inte motsvarats av lika mycket forskning. Under hela 1900-talet skrevs sålunda fem doktorsavhandlingar om Bellman, tolv om Almqvist och oräkneliga om Strindberg. När Carina Burman i år utkommer med en heltäckande vetenskaplig biografi över Bellman är det egentligen den första, medan de båda andra författarna redan har flera. Betydelsen av Sällskapets uppsatssamling är därför stor. Sedan millennieskiftet har dock avhandlingsskrivandet ökat. Bellmansällskapets verksamhet har varit viktig för den utvecklingen.

Både Standardupplagan och Bellmansstudier är vackra utgåvor, från början i lätt 1700-talsnära utformning. Vackra är också de faksimilutgåvor som sällskapet givit ut. I *Elisabeth Westmans Visbok* (1927) och *Brev till Tjälvesta* (1933) samlades de visor och brev Bellman skrev till två familjer där han umgicks och som illustrerades av hans konstnärsvänner. Med *Carl Michael Bellmans levernesbeskrivning* (1947) utgavs en nyfunnen handskrift av Bellmans egenhändiga men alltför korta memoarer.

Till denna sköna utgivning ansluter sig även *Bellmansporlinet*, en utgåva av 12 tallrikar i bengult flintporcelain med illustrationer ur *Fredmans epistlar* av Yngve Berg, vilka går i stil med de av Bellman själv beställda tallrikar han gav bort i present till sina vänner. Sällskapet utgav två lp-plattor med sång av Sven Erlandsson (1969) och Rolf Stenberg (1974) samt

två cd-boxar med inspelningar av samtliga *Epistlar* (1994) och alla *Sånger* (1996). Manschettknappar, berlocker, bokstöd och t-tröjor kompletterar det butiksutbud som sällskapet vid sidan av böcker har kunnat erbjuda medlemmarna.

Medlemsbladet *Hvad Behagas?* startade 1992. Det kommer ut med fyra nummer om året. Redaktör sedan 2012 är styrelseledamoten Catharina Grünbaum, som även föreläser om Bellmans språk.

Styrelseledamöter och andra Bellmanforskare

Medlemsutvecklingen har varit tämligen stadig. Det första året hade Sällskapet 292 medlemmar. Efter en svacka på 30-talet började man efter kriget att öka. I dag är vi över 400. Sällskapet har kunnat bygga upp en god ekonomi, och med hjälp av generösa bidrag kan vi genomföra stora projekt som bokutgivning, hemside och symposier och andra kostsamma evenemang.

Bellmansällskapet har från starten haft en stabil styrelse. Den första styrelsens ledamöter satt i medeltal i nitton år, den nuvarande har suttit i medeltal i tretton. Rekordet innehas av Olof Byström med 63 år!

Man sammanträdde under Schücks tid i Svenska Akademiens lokaler, men sedan länge ses man hemma hos ledamöterna under mindre formella former. Efter Schück, som var ordförande i 21 år, följde Gunnar Mascoll Silfverstolpe 1940–42, Karl Asplund 1942–64, Olof Byström 1964–76, Inge Jonsson 1976–85, Gunnar Hillbom 1985–87, Magnus

von Platen 1987–95, Anita Ankarcrona 1995–2016 och Mats Hayen från 2016.

Martin Lamm uppbar inget ämbete men hade stor betydelse för utgivningsverksamheten. Det hade även Arvid Stålhane och Nils Afzelius. Den senare gav tillsammans med Byström en ny bild av Bellman, långt från den försupne kroggästen.

Det har varit professorstätt i styrelsen, mest litteraturhistoriker: Anton Blanck, Fredrik Böök, Carl Fehrman, Henry Olsson och Agne Beijer samt de tidigare nämnda. Jämt Silverstolpe och Asp-lund har andra författare såsom Albert Engström och Sigfrid Siwertz tagit plats. Skattmästare under sammanlagt femtio år var far och son Sten och Bengt Westerberg, halva Sällskapets historia. Musikhistorikern Lennart Hedwall betydde mycket för seminariet *Bellman och musiken 2007*, dramatikern Ture Rangström för *500-årsdivertisemanget 2015* då Bellman fyllde 275 och Epistlarna 225 år. Sällskapets nuvarande sekreterare litteraturvetaren Jennie Nell (med en avhandling om Bellman och kungamakten) har lyft de moderna medierna, som hemsidan. Sällskapets nuvarande ordförande arkivarien Mats Hayen presenterar ständigt nya arkivfynd om Stockholmsmiljöer med anknytning till Bellman.

Olof Byström, litteraturhistoriker men i sitt hjärta lika mycket konsthistoriker, vars insatser i huvudsak vigdes åt Bellman, lade en fast grund för epistlarnas tillkomst och kronologi. Med sitt fotografiska detaljminne var han en utmärkt

personhistoriker och utgav på obetald tid sju delar av Standardupplagan och elva nummer av *Bellmansstudier*, satt i styrelsen i 63 år, varav trettio som sekreterare, tolv som ordförande och arton som vice ordförande. Han var vår flitigaste föredragshållare, första gången 1923, och hans djupa basröst talade fritt utan manus i väl avvägda formuleringar som ur en bok.

Byströms efterträdare som textutgivare, Gunnar Hillbom, som utgav en tredjedel av *Standardupplagan* och cd-boxarna – de senare tillsammans med Hasse Nilsson – var litteratur- och visforskare. Han ägnade handskrifterna djupare och sinnrikare forskning än någon annan före honom och gav oss därigenom större kunskaper om Bellman än någon generation tidigare haft. Han samarbetade med James Massengale, som stött för musikutgivningen inom Standardupplagan i sex av delarna och som sparat upp och återgivit förlorad musik till Bellmans texter.

Massengale, som är baserad i Kalifornien, har aldrig suttit i styrelsen. Så är fallet även med några andra av de främsta Bellmanforskarna, som ändå bidragit till *Bellmansstudier* och deltagit som föreläsare, t.ex. Lars Lönnroth i Göteborg och Lars Huldén i Helsingfors. Och Richard Steffen, den moderna Bellmanforskningens fader, accepterade aldrig inval 1919 eftersom han i samma veva flyttade till Gotland som han därefter kom att ägna sin gärning.

Här står vi i dag

Nu har Bellmansällskapet fyllt ett helt sekel och givit ut Bellmans verk i en tillförlitlig utgåva. Några saker i Standardupplagan vill vi rätta i efterhand, men uppdraget är slutfört – tills vidare; nya arkivfynd kan fortfarande göras.

Verksamheten med att föra ut Carl Michael Bellman till en intresserad allmänhet är i dag livligare än någonsin. Sällskapet ordnar oavbrutet föredrag, seminarier, arkivbesök och kryssningar, så gott som alltid med sång och musik.

Vi har byggt upp en mycket aktiv och interaktiv hemsida med stort material för mångahanda intressen och ingångar till Bellman: hans liv och verk, tid och miljö samt arv och minne i nutiden. Utgivningen av *Bellmansstudier* och medlemsbladet *Hvad Behagas?* löper på.

En punkt i stadgarna var att grunda ett Bellmanmuseum. Ständigt har frågan diskuterats, åtskilliga initiativ har tagits, många drömmar har vävts, många illusioner har krossats – men trots samarbete med både ideella och kommersiella aktörer finns inget museum i sikte. Sällskapet kunde räkna sig tillgodo att ha förmått Stadsmuseum att ha några ”Bellmanrum” som en permanent utställning från 1940 och några decennier framåt, men det konststycket lär vi inte göra om. Styrelsen umgås numera med tanken att göra ett virtuellt Bellmanmuseum. Mycket

Olof d.ä., (Byström, 90) och Olof d.y. (Holm, 41), i Bellmanhuset på Urvädersgränd år 1991.

säkrare, inga kostnader för personal och lokaler – bortsett från uppbyggnadsarbetet och kostnaderna för en webbplats.

Museidrömmarna ska vi digitalisera. Att ge ut böcker om Bellman, främja forskning, stimulera Bellmansång och värda Bellmanminnen är ett evighetsarbete. I det arbetet hoppas vi kunna samla alla vetgiriga, alla intresserade, kring den störste sångaren som Norden gav.

Olof Holm är medlem i Sällskapet sedan 1973 och styrelseledamot sedan 1986 – en tredjedel av Sällskapets hundra år. Han är också redaktör för *Bellmansstudier*.

En längre historik över Bellmansällskapets 100 år kommer att ingå i *Bellmansstudier* nr 26.

Bellman och Lenngren – grannar men inte vänner

Var Bellman-imitationen ”Djurgårds-Nöjen” orsaken till att Bellman och fru Lenngren aldrig kom på god fot med varandra?

Av Olof Holm

Av 1700-talets författare är Carl Michael Bellman och Anna Maria Lenngren de i dag mest levande. Det finns också släktskap mellan de bådas diktning. Med ett stort mått av realistisk precision skildrar de vardag och fest i Stockholms umgängesliv. Gestalter och miljöer ur Fredmans epistlar har paralleller i Lenngrens komiska kortdikter och stort anlagda idyller och satirer. Båda återger med få ord åt tavlor ur livet. Lenngren har stilistiskt tagit intryck av den fjorton år äldre Bellman.

På två adresser bodde de också grannar. Först i kvarteret Hästhuvudet, nuvarande Konserthustomten, därefter på Stora Nygatan, familjen Bellman i nummer 20 och Lenngrens i 18. Stockholm var litet och de måste ideligen ha stött samman. De som publicerade sig i tryck var heller inte så många; alla bör ha känt varandra. Dessutom hade de åtminstone en gemensam vän, assessorskan och kokboks-författaren Carolina Weltzin, till vilken Bellman dedicerade Fredmans sång 32, aftonkvädet, ”Träd fram du nattens gud”, varigenom han kvitterade den hyllningsdikt till honom som hon 1789 publicerat i Dagligt Allehanda. Bellman hade haft hennes far som lärare och han

besökte henne och hennes man på deras sommarnöje i Sågtorp vid Duvnäs-viken i Nacka. Sammanförde hon Bellman med Lenngrens? Kände de varandra? Umgicks de? Satt de och läste sina nya dikter för varandra?

I Bellmansällskapetets standardupplaga av Bellmans skrifter upptas fem av tjugovolymer av dikter till enskilda. Det betyder att ungefär en fjärdedel av Bellmans texter utgörs av visor och dikter till släkt, vänner och bekanta. Men inget finns bevarat som är riktat till Anna Maria Lenngren eller hennes man.

Skrev då Lenngren om Bellman?

Det är inte uteslutet. I ”Till en viss kompositör” (1784) är föremålet för dikten en tjuvaktig tonsättare som nästan alltid utnyttjar befintliga melodier. Det har ansetts syfta på Bellman.

I ”Journal, hållen af en köpmansfru” från samma år låter fru Lenngren köpmansfrun-värdinnan bland sina gäster ha en ”siker”, en sekreterare, som gör ett impromptu över bland annat Pafos och därpå talar om lotterisaken. Porträttet, som är inte sympatiskt, föreställer uppenbarligen Bellman.

Slutligen, i dikten ”Biografi”, som trycktes i Stockholms Posten på nyåret

1795, skriver Anna Maria Lenngren om en mans levnad från vaggan till femtioårsaldern. Han är poet, slarver, suput, slösare, ordensparentator i Par Bricole och bysatt. Ingen kan undgå att se att det åtminstone till dels är en Bellmankarikatur.

Nej, Anna Maria Lenngren och Carl Michael Bellman var aldrig vänner. Tvärtom, hon skriver satiriskt om honom, och i det tredje exemplet ovan direkt infamt, eftersom Bellman ligger på dödsbädden när den publiceras. Han däremot skriver inte ett ont ord om henne. Han tiger. Varpå beror hennes utfall och hans tystnad?

År 1776 utgavs anonymt *Djurgårds-Nöjen*, en samling förvrängda citat från Bellman och Hallman parade med eget hopkok av bellmaniader av låg kvalitet. På titelbladet citeras några rader ur Fredmans epistel 25, ”Blåsen nu alla”. Författaren vill tydligt låta påskina att Bellman är inblandad i skriften. Jennie Nell har i förra Hwad Behagas? (2018/3–4) berättat hur starkt Bellman reagerade och ampert tog avstånd från *Djurgårds-Nöjen* och att tryckaren Runemark drog in upplagan. Varken Bellman eller Runemark angrep författarens person, och hans namn förekom inte i den tryckta polemiken, men det måste det ha varit ett hårt slag för densamme. Det har tidigt antagits att författaren var fru Lenngrens bror, Johan Magnus Malmstedt, och att det var känt av samtiden. Texten har senare även attribuerats till henne själv,

När fru Lenngren skrev om Bellman var det knappast välvilligt. Vykort. (UU.UB.)

men det bör av kvalitetsskäl avvisas.

Skulle detta vara anledning till att Anna Maria Lenngren och Bellman aldrig blev vänner?

Refererar till Torkel Stålmarch, *Anna Maria Lenngren: granris och blåklint*, sidorna 64, 72-75 och 101-114.

Bellman biter ifrån del 2

Carl Michael Bellmans reaktioner när han ansåg sig förfördelad handlingar här om näpsandet av en näsa.

Av Jennie Nell

Bellman får lov att sägas ha njutit anseende som poet från och med mitten av 1770-talet, och hans författarskap och hans nyvunna ställning i samhället och vid hovet var honom, förståeligt nog, en kär fråga, det framgår om man tittar närmare på skaldens handlingar och skrivelser i det offentliga.

Stånds- och rangsamhällets beskaffenhet gjorde titlar och utmärkelser till ovärderliga statussymboler, inte minst för dem utan namn och börd. Därför lät Bellman sig inte trampas på ens i hovkretsarna, vilket följande episod visar.

När Gustav III:s teaterpjäser uppfördes på Ulriksdal under 1783 delades till de agerande ut biljetter på vilka kungen egenhändigt tecknat deras namn. Dessa biljetter kunde de senare skänka vidare till vem de så önskade. Bellman, som då medverkade i C. I. Hallmans och G. M. Armfelts hovspektakel *Tilfalle gör Tiu-fen*, hade givit en av sina till hovjunkaren Göran Otto Wallencreutz, en berömd sprätt, välkänd för sin stora näsa. För att få tillträde hade Wallencreutz använt biljetten men klippt bort Bellmans namn, då han tydligen ansåg det föröd-

"Hofjunk. Wallencreutz." Starkt beskuren bild av greven i en komprometterande situation. Bellman nöjde sig med näsan som föremål för revansch. (UU. UB.)

mjukande att ha kommit in under så lågt beskydd. Bellman fick kännedom om saken, förargades, och lät kort därefter, torsdagen den 24 april, införa en ganska dräpande inlaga i Dagligt Allehanda:

En utaf dem, som förledne Lördag, enligt nådigt tilstånd, förärat Billett til Ulrichsdahls Spectaclet åt en af sina bekanta, hvilken dessförutan aldrig kunnat vinna inträde, har erfarit at densamma bortklippt namnet, förmodeligen för at på et otacksamt sätt fördölja sin välgerningsman, låter härmed samma Herre veta, at om han ej med det första gör honom en Publique och anständig Reparation, skal han finna sit namn och NÆSA utsatt i dessa Blad.

Nya medlemmar i Bellmansällskapet

Vi gläder oss över att ni vill vara med och stödja vårt arbete och ta del av våra evenemang och hoppas att ni i er tur får glädje av Bellmansällskapet.

Natascha Laszlo, Järfälla	Daniel Sjöberg, Hässelby
Lotta Almqvist Wennerström och Klas Wennerström, Nacka	Katarina Grönskog, Stockholm
Björn Norrbom, Stockholm	Lotta Aleman, Stockholm
Ulf Lannby och Monica Golabiewski Lannby, Enskededalen	Gunnar Gelin, Huddinge
Rolf Grünbaum, Västerås	Åke och Inger Forssell, Stockholm
Eva-Christina Söderman, Stavnäs	Johan och Gudrun Cavalli, Täby
Reinhold Bartak, Saltsjö-Boo	Erik och Ulrika Wallenström, Hudiksvall
Knut Bratt, Täby	Martin Rigby-Smith, Stockholm
Albert Gunneström, Kista	AnnaLotta Barrestam, Uppsala
Margaretha och Bertil Alm, Täby	Susanne Öhqvist, Upplands Väsby
Gösta Larsson, Västra Frölunda	Jan Lindström, Ekerö
Peter och Stina Held, Stockholm	Christina Tobeck, Solna
Christer Ugglå, Lidingö	Carina Bratt, Täby
Johan och Anna Märta Stenberg, Stockholm	Sverker Lundkvist, Stockholm
Patrik Adolfsson, Eskilstuna	Peter och Lotta von Plomgren, Stockholm
Minette Lund, Järfälla	Björn och Sonja Karlsson, Hägersten
Bo Löfgren, Drottningholm	Per Bäckström, Stockholm
Peter Bergman, Uddevalla	Katarina Miglis och Davis Fuentes, Stockholm
Frida Eriksson, Holmsund	Lars Sundelind, Stockholm
Lisbeth Jacobs, Stockholm	Bengt, Inga-Lena, Pontus och Beata Daleflod Lindahl, Uppsala
Martin Hage, Stockholm	Per Anders Lindgren, Lidingö
Hanna Wallenbro, Sigtuna	Karin Monié, Stockholm
Johan Evertsson, Göteborg	Elisabeth Landgren och Thomas Hedner, Vaxholm
Katarina Nenzén, Stockholm	Mattias Fjellander, Anderstorp
Inger Eklund, Stockholm	Bertil Martinsson, Trångsund
Bernt Törnblom, Saltsjö-Boo	
Einar Petander, Hägersten	

Det händer framöver

7 april

Jubileumsårsmöte på Nedre Manilla.

Se s. 3

5 maj -6 maj

Jubileumskryssning med Viking Lines

Cinderella. Se s. 5

16 juni

Storkyrkan, kl. 14. *Bellman i kyrkan*.

Musikframförande av *Carl Håkan Essmar*.

Värd: Storkyrkokaplan och Preses i
Stockholms-Gillet *Kristina Ljunggren*.

28 juli

Möt Bellman i Smedjebacken. Se s. 4

Medlemsavgifter 2019

Kära Bellmanvän!

Dags för medlemsavgiften 2019! Ditt bidrag betyder mycket för oss.
Glöm inte att uppge ditt namn och gärna din e-postadress.

Ordinarie medlem: **250 kr/år**. Familjemedlemskap: **350 kr/år**.

Juniormedlem: **100 kr/år** upp till 25 års ålder. Pg: **45 19 50-0**

Hvad Behagas?, Bellmansällskapets medlemsblad, utkommer med 4 nummer om året.

Ansvarig utgivare: Mats Hayen. Redaktör: Catharina Grünbaum
Form: Tommy Grünbaum. Tryck: Henrix. ISSN 1104-4683.